Mateusz Langer

Redukcja kosztów w razie przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego¹

Cost reduction in the case of an early repayment of a consumer credit

In a situation of a customer's demands a cost reduction from the creditor in the case of an early repayment of a consumer credit, for proper assessment of the case, the position of the CJEU adopted in the judgment of 2019 regarding the interpretation of directive on credit agreements for consumers should be taken into account, as well as the expiry of the deadline in 2010 transposing the provisions of this Directive. Based on the analysis, the author states that the interpretation of the provisions of the Consumer Credit Act, which is incompatible with the conclusions of the CJEU's judgment, is not binding. Thus, starting from 11 June 2010, creditors are obliged to reduce all costs included in the total cost of a consumer credit in case of its early repayment by the customer.

Keywords: credit, consumers, Court of Justice, European Union

W sytuacji, gdy klient domaga się od kredytodawcy redukcji kosztów w razie przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego, należy uwzględnić, po pierwsze, stanowisko Trybunału Sprawiedliwości UE zajęte w wyroku z dnia 11 września 2019 r. w sprawie C-383/18 w zakresie interpretacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG, po drugie, upływ w 2010 r. terminu na dokonanie transpozycji przepisów tej dyrektywy. Zgodnie z dokonaną analizą autor stwierdza, że interpretacja przepisów ustawy o kredycie konsumenckim niezgodna z wnioskami płynącymi z orzeczenia TSUE nie jest wiążąca. Tym samym począwszy od 11 czerwca 2010 r. kredytodawcy są zobowiązani do dokonania obniżki wszystkich kosztów wchodzących w skład całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego w przypadku jego przedterminowej spłaty przez klienta.

Słowa kluczowe: kredyt, konsumenci, Trybunał Sprawiedliwości, Unia Europejska

wykładowca ■

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Prawa i Administracji,
POZNĄ, POLSKA ■

mlanger@amu.edu.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-9136-9078>

Przedmiot opinii

Do Biura Analiz Sejmowych skierowano zlecenie sporządzenia opinii prawnej dotyczącej redukcji kosztów w razie przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego.

¹ *Opinia prawna dotycząca redukcji kosztów w razie przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego* sporządzona 5 maja 2020 r. na zlecenie posła Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość; BAS-WAP-759/20.

Opinia dotyczy oceny sytuacji prawnej, w której – jak wynika z treści zlecenia – „klient może domagać się od banku proporcjonalnej obniżki wszystkich poniesionych w trakcie całego okresu kredytowania kosztów”². Sytuacji tej towarzyszy bowiem następujący problem: „Nie wszystkie banki dokonują zwrotu ww. środków, powołując się na wspólne stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Rzecznika Finansowego z dnia 16.05.2016 r. «Stanowisko jest tylko interpretacją przepisu i nie jest prawnie wiążące, natomiast orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości UE (‘TSUE’) z dnia 11.09.2019 r. w sprawie C-383/18 jest wiążące wyłącznie dla sądów polskich, przed którymi toczy się lub będzie się toczyć postępowanie, w którym zwrócono się do TSUE o wydanie orzeczenia. Tym samym zarówno Stanowisko, jak i TSUE nie wywierają bezpośrednich skutków wobec wszystkich podmiotów i konsumentów»”³.

Mając te kwestie na uwadze, poseł prosi o odpowiedź na dwa pytania: „1. Czy stanowisko banków jest adekwatne do wyroku TSUE? 2. Czy klient banku może ubiegać się o zwrot prowizji umowy kredytów zawartych przed wydaniem Stanowiska i spłaconych przed ogłoszeniem TSUE?”.

Niniejsza opinia została przygotowana na zlecenie posła Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość, przyjęte przez Biuro Analiz Sejmowych 16 kwietnia 2020 r., i uwzględnia stan prawny na dzień jej sporządzenia. W opinii uwzględniono w szczególności przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1083; dalej: u.k.k. lub KredytKonsU).

Należy zastrzec, że Biuro Analiz Sejmowych nie jest uprawnione do prezentowania stanowiska w sprawach indywidualnych, które mogą stać się przedmiotem postępowania prowadzonego przed właściwymi organami władzy publicznej. Przygotowywane w Biurze opinie, w tym również niniejsza, odnoszą się do zagadnień generalnych i abstrakcyjnych, czyli do stanów hipotetycznych, a nie konkretnych stanów faktycznych. W niniejszej opinii zostanie przedstawiona jedynie interpretacja właściwych przepisów regulujących niektóre aspekty prawne dotyczące istoty kwestii wynikającej z zakresu przedmiotowego zlecenia.

Analiza szczegółowa

Zgodnie z art. 49 ust. 1 u.k.k.: „W przypadku spłaty całości kredytu przed terminem określonym w umowie, całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, chociażby konsument poniósł je przed tą spłatą”. Przepis ten stanowi implementację art. 16 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dy-

² Pismo Posła na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej nr 759/20 z 16 kwietnia 2020 r.

³ *Ibidem*.

rektywę Rady 87/102/EWG (Dz.Urz. UE L 133 z 22.5.2008, s. 66–92, dalej: dyrektywa). Zgodnie z tym artykułem „konsument ma prawo w każdym czasie spłacić w całości lub w części swoje zobowiązania wynikające z umowy o kredyt. W takich przypadkach jest on uprawniony do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, na którą składają się odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy”.

Choć *prima facie* ujęcie przywołanych przepisów wydaje się analogiczne, to sposób, w jaki prawodawca implementował do polskiego porządku prawnego treść uregulowań dyrektywy, „budził przez szereg lat wiele wątpliwości interpretacyjnych, a wręcz można twierdzić, że spowodował swoisty chaos interpretacyjny”⁴. W rezultacie art. 49 ust. 1 u.k.k. „został sformułowany w taki sposób, że można mieć trudności z jednoznacznym zrozumieniem jego sensu i rzeczywistego zamysłu ustawodawcy”⁵.

Przez wiele lat decydujące znaczenie przy interpretacji art. 49 ust. 1 u.k.k. miała praktyka rynkowa, w ramach której preferowano wykładnię językową tego przepisu. W ten sposób wyodrębniono dwie kategorie kosztów wchodzących w skład całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego: po pierwsze, koszty, których „wysokość jest uzależniona od okresu kredytowania i które podlegają obniżeniu w przypadku dokonania przez konsumenta przedterminowej spłaty kredytu”⁶; po drugie, koszty, których „wysokość nie jest uzależniona od okresu kredytowania i które nie podlegają obniżeniu w przypadku przedterminowej spłaty kredytu przez konsumenta”⁷. Praktykę tę przez długi czas zdawało się potwierdzać zarówno orzecznictwo, jak i Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: UOKiK). Przykładowo w specjalnym poradniku dla odbiorców usług parabankowych przygotowanym przez UOKiK podkreślano, że „w wypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumentowi przysługuje zwrot niektórych poniesionych kosztów”⁸. *De facto* oznaczało to, że „[u]rząd stanął na stanowisku, że koszty wchodzące w skład całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego należałoby, zgodnie z literalnym brzmieniem art. 49 ust. 1 KredytKonsU, zaliczyć do dwóch kategorii uzależnionych od czasu trwania umowy o kredyt i niezwiązanych z tym okresem”⁹.

⁴ A. Wachnicka, *Redukcja kosztów w razie przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego w świetle orzeczenia TSUE C-383/18*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2019, nr 8(8), s. 80.

⁵ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Redukcja kosztów kredytu konsumenckiego a przedterminowa jego spłata w świetle art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2016, t. C, s. 171.

⁶ A. Wachnicka, *op. cit.*, s. 80.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, *Na jakie opłaty zwracać uwagę, pożyczając pieniądze w instytucji parabankowej? Poradnik dla konsumentów*, Warszawa 2013, s. 21.

⁹ A. Wachnicka, *op. cit.*, s. 80.

Podobnie w znacznej części doktryny prawa rynku finansowego utrzymywano, że art. 49 ust. 1 u.k.k. trzeba interpretować literalnie, czyli obniżeniu powinny podlegać koszty, które są związane tylko z okresem kredytowania. Przykładowo w jednym z komentarzy podkreślono, że „całkowity koszt kredytu powinien ulegać obniżeniu wyłącznie o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy. [...] W konsekwencji jednorazowe koszty, których wysokość jest niezależna od terminu spłaty kredytu (a w konsekwencji nie dotyczą okresu, o który został skrócony czas kredytowania), nie powinny podlegać proporcjonalnemu obniżeniu”¹⁰. Stąd też „koszty pobierane za jednorazowe czynności lub usługi (np. opłata przygotowawcza pokrywająca koszty udzielenia kredytu, prowizja pośrednika za zawarcie umowy kredytowej) nie będą ulegały obniżeniu w razie spłaty kredytu przed terminem. Natomiast koszty «rozciągnięte» w czasie (np. odsetki, koszty zabezpieczenia lub ubezpieczenia kredytu, opłata za prowadzenie rachunku bankowego założonego do obsługi kredytu) będą podlegały obniżeniu według kryterium czasowego, to jest biorąc pod uwagę okres, o który skrócono czas obowiązywania umowy”¹¹.

Sposób interpretacji art. 49 ust. 1 u.k.k. uległ zmianie zgodnie ze wspólnym stanowiskiem rzecznika finansowego oraz Prezesa UOKiK z 16 maja 2016 r.: „[...] art. 49 ust. 1 ustawy należy rozumieć w ten sposób, że w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego następuje obniżenie wszystkich możliwych kosztów takiego kredytu, niezależnie od ich charakteru i niezależnie od tego, kiedy koszty te zostały faktycznie poniesione przez kredytobiorcę, z tymże wyjątkiem, iż redukcja ta ma charakter proporcjonalny, tj. odnosi się do okresu od dnia faktycznej spłaty kredytu do dnia ostatecznej spłaty określonej w umowie”¹². W ten sposób obydwie organy władzy publicznej przyjęły odmienną interpretację od tej, która od wielu lat była ugruntowana w praktyce rynkowej i której początkowo nie kwestionowano.

Należy podkreślić, że wydanie wspólnego stanowiska rzecznika finansowego oraz Prezesa UOKiK nie doprowadziło do zmiany dotychczasowej praktyki rynkowej. Ustosunkowując się do odnośnego stanowiska obydwu organów, prezes Związku Banków Polskich jednoznacznie stwierdził, że „brzmienie ww. przepisu wyraźnie wskazuje, że w sytuacji przedterminowej spłaty kredytu, obniżenie jego całkowitego kosztu może nastąpić jedynie o te koszty, które dotyczą okresu,

¹⁰ *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, red. M. Stanisławska, Warszawa 2018, Legalis.

¹¹ M. Chruściak, M. Kłoda, A. Kopeć, G. Kott, M. Szakun, T. Ostrowski, *Ustawa o kredycie konsumenckim. Rekomendacje interpretacyjne podstawowych regulacji. Komentarz*, Warszawa 2012, Legalis.

¹² Stanowisko Rzecznika Finansowego i Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie interpretacji art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim, 16 maja 2016 r., https://rf.gov.pl/pdf/Stalowisko_UOKiK_RzF_1605016.pdf [dostęp 28 kwietnia 2020 r.].

o który skrócono okres obowiązywania umowy. Oznacza to, że przedmiotowa redukcja powinna obejmować koszty, które spełniają dwie przesłanki łącznie: stanowią element całkowitego kosztu kredytu oraz dotyczą okresu, o który skrócono okres obowiązywania umowy¹³.

W konsekwencji doszło do rozbieżności w zakresie interpretacji art. 49 ust. 1 u.k.k., które znalazły swój wyraz w orzecznictwie sądowym. Część sądów opowiedziała się za dotychczasową, literalną wykładnią art. 49 ust. 1 u.k.k., uznając, że należy różnicować koszty na uzależnione od okresu kredytowania i te od niego niezależne¹⁴. Część sądów uznała też, że obniżeniu powinny ulegać wszystkie koszty kredytu w proporcji do okresu, o który skrócono okres obowiązywania umowy¹⁵. Powstałe na tym tle rozbieżności interpretacyjne doprowadziły do skierowania pytania prejudycjalnego do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej: „Czy wykładni przepisu zawartego w art. 16 ust. 1 w zw. z art. 3 lit. g) dyrektywy Nr 2008/48 należy dokonywać w ten sposób, że konsument, w przypadku dokonania wcześniejszej spłaty swoich zobowiązań wynikających z umowy o kredyt, uprawniony jest do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, w tym również o koszty, których wysokość nie jest zależna od długości trwania tej umowy o kredyt?”¹⁶.

W wyroku TSUE z dnia 11 września 2019 r. w sprawie C-383/18¹⁷ uznano prawo konsumenta do skorzystania z obniżki całkowitego kosztu kredytu w przypadku dokonania wcześniejszej spłaty umowy kredytu przez konsumenta. Na koszt kredytu składają się wszystkie koszty (łącznie z odsetkami, prowizjami oraz wszelkimi innymi opłatami, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt), które są znane kredytodawcy, z wyjątkiem kosztów notarialnych. Co istotne, TSUE stwierdził, że analiza porównawcza różnych wersji językowych art. 16 ust. 1 dyrektywy nie pozwala na jednoznaczne ustalenie dokładnego zakresu przewidywanej przez ten przepis obniżki całkowitego kosztu kredytu. Stąd też TSUE, ponieważ nie mógł dokonać wykładni literalnej przepisu, sięgnął po wykładnię celowościową, uznając, że celem dyrektywy „jest

¹³ Pismo Prezesa Związku Banków Polskich do Rzecznika Finansowego, 2 czerwca 2016 r., <https://zbp.pl/public/repozytorium/dlabankow/newsletter/2016czerwiec/Zaczniak2.pdf> [dostęp 28 kwietnia 2020 r.].

¹⁴ Zob. np. wyrok Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 16 listopada 2017 r., I C 2191/17.

¹⁵ Zob. np. wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 7 czerwca 2017 r., III Ca 10/17.

¹⁶ Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Sąd Rejonowy w Lublinie w dniu 11 czerwca 2018 r. *Lexitor Sp. z o.o. przeciwko Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej im. Franciszka Stefczyka z siedzibą w Gdyni, Santander Consumer Bank S.A. z siedzibą we Wrocławiu, mBank S.A. z siedzibą w Warszawie* (sprawa C-383/18).

¹⁷ Wyrok TSUE z dnia 11 września 2019 r. w sprawie C-383/18 *Lexitor sp. z o.o. v. Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S.A., mBank S.A.*

zapewnienie wysokiego poziomu ochrony interesów konsumentów. Ochrona ta mogłaby natomiast zostać osłabiona, gdyby przyjąć, że niektóre kategorie kosztów składających się na całkowity koszt kredytu konsumenckiego nie podlegają obniżeniu w przypadku jego przedterminowej spłaty¹⁸.

Z powyższego wynika, że wyrok TSUE z dnia 11 września 2019 r. jest zbieżny ze wspólnym stanowiskiem rzecznika finansowego i Prezesa UOKiK z 16 maja 2016 r. w sprawie interpretacji art. 49 ust. 1 u.k.k.: w przypadku przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego obniżeniu powinny podlegać wszystkie koszty, które składają się na całkowity koszt kredytu. Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że dochodzi na tym tle do sprzeczności z literalnym brzmieniem art. 49 ust. 1 u.k.k., wspieranym przez dotychczasową praktykę rynkową (w tym zwłaszcza Związek Banków Polskich), która wprost wiąże koszty podlegające obniżeniu z okresem trwania umowy o kredyt.

By ten spór rozwiązać, należy się zastanowić, „czy istnieją uzasadnione podstawy do twierdzenia, że art. 16 ust. 1 dyrektywy nie został w sposób właściwy transponowany do polskiego porządku prawnego. Jak wskazano powyżej, i co zostało wyraźnie podkreślone przez Trybunał, nie w pełni precyzyjne wyrażenie intencji prawodawcy unijnego w treści art. 16 ust. 1 dyrektywy oraz zróżnicowane jego brzmienie w poszczególnych wersjach językowych dopuszczają zróżnicowane możliwości interpretacji tego przepisu. Wykładnia językowa powyższego przepisu prowadzi natomiast do wniosku, że polski ustawodawca prawidłowo i logicznie odwołał się do definicji «całkowitego kosztu kredytu», zapewniając tym samym jednolitość brzmienia całego aktu prawnego oraz zachowując spójność z odpowiednim przepisem dyrektywy. Odwołanie to jednak nie oznacza, aby automatycznym zamiarem ustawodawcy w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu było obniżenie wszystkich kosztów, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt¹⁹».

Tym samym należy uznać, że nie mamy do czynienia z wadliwą transpozycją przepisu dyrektywy do polskiego porządku prawnego, lecz z brakiem jednolitości stosowania prawa. Jednocześnie nie bez znaczenia pozostaje fakt, że wyrok TSUE wydany w ramach procedury prejudycjalnej jest wiążący dla sądu krajowego, który zwrócił się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym. Orzeczeniem tym są związane także sądy wyższych instancji, które rozpatrują sprawę wskutek wniesienia środków odwoławczych. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, „wysoce problematyczne pozostaje tu jednak to, czy orzeczenia wstępne winny być wiążące również przy rozstrzyganiu innych spraw, w jakich już się toczą bądź dopiero będą się toczyć postępowania przed sądami krajowymi (innymi krajowymi organami stosującymi prawo). [...] U przedstawicieli doktryny można spotkać skrajnie odmienne opinie na poruszony powyżej temat. [...] godna uwagi jest

¹⁸ A. Wachnicka, *op. cit.*, s. 83.

¹⁹ *Ibidem*, s. 84.

przede wszystkim propozycja, by moc prawną orzeczeń wstępnych różnicować w zależności od tego, co było przedmiotem zapytania. Jeżeli mianowicie pytanie prejudycjalne dotyczyło stwierdzenia (nie)ważności jakiegoś aktu unijnego prawa pochodnego, to zgodnie z tą propozycją wydane w odpowiedzi na nie orzeczenie wstępne należy uważać za powszechnie wiążące. Jeśli natomiast tym, o co pytano, była kwestia interpretacji (wykładni) prawa unijnego, to zawierające wynik takiej interpretacji (wykładni) orzeczenie wstępne ma być już pozbawione mocy powszechnie wiążącej²⁰. Taka interpretacja nie wydaje się jednak przekonująca, zważywszy na główną kompetencję TSUE w zakresie pytań prejudycjalnych, jaką jest utrzymanie jednolitej wykładni prawa unijnego²¹. W tej sytuacji wyrok TSUE z dnia 11 września 2019 r. w sprawie C-383/18 wiąże sądy krajowe w taki sposób, że wymaga, by interpretacja art. 49 u.k.k. pozostawała zgodna z wnioskami orzeczenia TSUE. Odrębnym zagadnieniem pozostaje kwestia określenia daty, którą powinni przyjąć kredytodawcy w celu zaimplementowania skutków wyroku TSUE z dnia 11 września 2019 r. „Trybunał dokonał wykładni przepisów art. 16 ust. 1 dyrektywy, a zatem należy uznać, że od dnia upływu terminu na dokonanie transpozycji przepisów dyrektywy, tj. od dnia 11 czerwca 2010 r., kredytodawcy byli zobowiązani do dokonywania obniżki wszystkich kosztów wchodzących w skład całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego, w przypadku jego przedterminowej spłaty. Orzeczenie wydane w trybie pytania prejudycjalnego, co do zasady wywołuje bowiem skutek *ex tunc*. W szczególnych przypadkach Trybunał może ograniczyć w czasie skutki wydanych przez siebie orzeczeń. Taka ewentualność jest możliwa w przypadku, gdyby orzeczenie ze skutkiem *ex tunc* spowodowało poważne skutki finansowe lub inne niekorzystne skutki dla podmiotów, które stosują prawo unijne w dobrej wierze²². W rzeczowej sprawie takie ograniczenie nie zostało jednak przez TSUE wprowadzone, co pozwala przyjąć, że wykładnia rozciąga się na cały okres obowiązywania przepisu dyrektywy, poczynając od dnia jej transpozycji. Tym samym konsumenci przy dochodzeniu zwrotu części kosztów kredytu konsumenckiego proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy pożyczki w związku z jej wcześniejszą spłatą, nie są związani datą określoną we wspólnym stanowisku rzecznika finansowego i Prezesa UOKiK z 16 maja 2016 r. „Wspólne stanowisko Prezesa UOKiK i Rzecznika Finansowego [...] nie wywołuje skutków prawnych w postaci przyznawania stronom praw ani nakładania na nie obowiązków, które nie wynikają z przepisów prawa powszechnie obowiązującego²³. Należy więc

²⁰ *Granice państwa jako granice jurysdykcji w Unii Europejskiej*, red. S.M. Grochalski, Dąbrowa Górnicza 2012, s. 35 i n.

²¹ *Prawo instytucjonalne Unii Europejskiej*, red. M. Kenig-Witkowska, Warszawa 2011, s. 190.

²² A. Wachnicka, *op. cit.*, s. 86.

²³ *Ibidem*.

uznać, że „[n]iezależnie od przyczyn, dla których Prezes UOKiK zdecydował o dokonaniu wyboru daty 16 maja 2016 r. jako materializującej odpowiedzialność po stronie kredytodawców, podejście to wydaje się nie znajdować prawnego uzasadnienia”²⁴.

Konkluzje

Zgodnie z treścią zlecenia dokonano analizy sytuacji prawnej, w której klient domaga się od kredytodawcy redukcji kosztów w razie przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego. Kwestią relewantną w kontekście właściwej oceny przedmiotowej sprawy okazało się: po pierwsze, stanowisko TSUE zajęte w wyroku z dnia 11 września 2019 r. w sprawie C-383/18, dotyczące interpretacji art. 16 ust. 1 dyrektywy, który ma – co do zasady – skutek *ex tunc*, a po drugie, upływ terminu na dokonanie transpozycji przepisów tej dyrektywy z dniem 11 czerwca 2010 r. Zgodnie z dokonaną analizą należy stwierdzić, że interpretacja art. 49 ust. 1 u.k.k. niezgodna z wnioskami płynącymi z orzeczenia TSUE z dnia 11 września 2019 r. w sprawie C-383/18 nie jest wiążąca. Tym samym poczynszy od 11 czerwca 2010 r. kredytodawcy są zobowiązani do dokonania obniżki wszystkich kosztów wchodzących w skład całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego w przypadku jego przedterminowej spłaty przez klienta.

Bibliografia

- Chruściak M., Kłoda M., Kopeć A., Kott G., Szakun M., Ostrowski T., *Ustawa o kredycie konsumenckim. Rekomendacje interpretacyjne podstawowych regulacji. Komentarz*, Warszawa 2012, Legalis.
- Granice państwa jako granice jurysdykcji w Unii Europejskiej*, red. S.M. Grochalski, Dąbrowa Górnicza 2012.
- Prawo instytucjonalne Unii Europejskiej*, red. M. Kenig-Witkowska, Warszawa 2011.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Redukcja kosztów kredytu konsumenckiego a przedterminowa jego spłata w świetle art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2016, t. C.
- Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, red. M. Stanisławska, Warszawa 2018, Legalis.
- Wachnicka A., *Redukcja kosztów w razie przedterminowej spłaty kredytu konsumenckiego w świetle orzeczenia TSUE C-383/18*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2019, nr 8(8).

²⁴ *Ibidem*.